

Varhaiskasvatuksenopettajien näkemykset lasten liikunnallisesta lahjakkuudesta

Kandidaatin tutkielma
ROKL0724

Katriina Saarenmaa

3.6.2024
Rauma

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandiditutkielma

Oppiaine: ROKL0724 Kandidaatin tutkielma

Tekijä(t): Katriina Saarenmaa

Otsikko: Varhaiskasvatuksenopettajien näkemykset lasten liikunnallisesta lahjakkuudesta

Ohjaaja(t): Yliopistonlehtori Tarja-Riitta Hurme

Sivumäärä: 22 sivua

Päivämäärä: 3.6.2024

Lahjakkuus on haastava määritelmä monelle (Uusikylä, 2005). On tärkeää, että kaikki lapset huomioidaan opetuksessa heidän taitatasoonsa sopivasti. Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat sekä määrittelevät liikunnallisesti lahjakkaan lapsen.

Aineisto koostuu viiden varhaiskasvatuksenopettajan haastatteluista. Haastateltaville esitettiin kolme erilaista tapauskuvausta lapsista, joilla oli erilaisia liikunnallisia vahvuuksia. Lisäksi haastateltavia pyydettiin määrittelemään liikunnallisesti lahjakas lapsi ja kuvaamaan millä tavalla opettaja tukee lapsen liikunnallista lahjakkuutta. Haastattelu aineisto litteroitiin sanatarkkuudella ja laadullista teemoittelua ja teoriaohjaavaa sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimuksessa käy ilmi varhaiskasvattajien tapa huomioida sekä määritellä liikunnallisesti lahjakas lapsi. Kaikilla opettajilla oli erilainen käsitys liikunnallisesti lahjakkaan lapsen määritelmästä, mutta kuitenkin vastaukset olivat hyvin samankaltaisia, kun kysyttiin miten he määrittelevät liikunnallisesti lahjakkaan lapsen. Opettajat korostivat eriyttämistä, lapsen vahvuuksien hyödyntämistä, kohdennettua opettamista sekä kiinnostuksen kohteiden huomioimista. Lasten osallistaminen apuopettajina tai mallin näyttäjinä oli selkeästi suosituin vastaus. Lahjakkuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa ja tukea lasten vahvuuksia ja erityislahjakkuuksia varhaisessa kehitysvaiheessa.

Avainsanat: eriyttäminen, lahjakkuus, liikunnallinen lahjakkuus, taitavuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Liikunnallisesti lahjakkaan lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa	6
2.1	Liikunnallinen lahjakkuus	6
2.2	Liikunnallisesti lahjakkaiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa	8
3	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	9
4	Menetelmät	10
4.1	Osallistujat ja aineisto	10
4.2	Aineiston analysointi	13
5	Tulokset	15
5.1	Varhaiskasvatuksen opettajien määritelmät liikunnallisesti lahjakkaasta lapsesta	15
5.2	Liikunnallisesti lahjakkaan lapsen huomioiminen/ tukeminen	16
6	Pohdinta	17
7	Luotettavuus ja eettisyys	19
	Lähteet	21
	Liitteet	23
	Liite 1. Haastattelussa käytetyt tapaukset	23
	Liite 2. Haastattelussa käytetyt kysymykset	23
	Liite 3. Tietosuojailmoitus	24

1 Johdanto

Liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus lisäävät lapsen elämänlaatua, tukevat älyllistä kehitystä ja koulumenestystä sekä auttavat ylläpitämään tervettä kehonpainoa (Robinson, 2012).

Jaakkolan (2019) mukaan viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana lasten ja nuorten liikunnallinen aktiivisuus on vähentynyt ja paikallaan vietetty aika on lisääntynyt useimmissa länsimaissa. Jaakkola toteaa lasten motoristen taitojen kehityksen ja fyysisen kunnon heikentyneen ajan myötä. Lisäksi hän nostaa esiin, että näiden terveyteen liittyvien muuttujien aleneminen voi johtaa nuorilla negatiivisiin seurauksiin, kuten sydän- ja aineenvaihduntasairauksien, diabeteksen ja akateemisen suoriutumisen heikkenemiseen.

Varhaiskasvatustalain (540/2018) 3§ mukaan varhaiskasvatuksen tulisi “(2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista” ja “(7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä”.

Varhaiskasvatustalain velvoitetaan oikeutetusti antamaan tukea niille lapsille, joilla on oppimiseen ja käyttäytymiseen liittyviä haasteita ja rajoitteita. Useasti opetuksessa huomioidaan heikommin suoriutuvia, ja lahjakkaat lapset saavat niin sanottua yleisopetusta. Kun lapsi omaa esimerkiksi liikunnallisen lahjakkuuden tai -kyvyn, se luo yksilöllisiä eroja hän tarvitsee myös ohjausta kyseisten taitojen oppimisessa (Jaakkola, 2010). Lahjakkaat lapset saattavat kuitenkin jäädä ilman oman oppimisensa edellyttämää tukea.

Uusikylän (2005,2020) mukaan lahjakkuus on tunteita herättävä käsite, jonka määrittelyssä on paljon erilaisia tulkintoja, Liikunnallinen lahjakkuus viittaa yksilön poikkeukselliseen kykyyn suoriutua erilaisista liikunnallisista tehtävistä tai aktiviteeteista verrattuna ikätovereihinsa.

Tällainen lahjakkuus voi ilmetä monin eri tavoin, kuten motorisena taituruutena, nopeutena, voimana, kestävyyttenä, koordinaationa tai tietyn lajin erityislahjakkuutena. Liikunnallisesti lahjakkaat yksilöt voivat esimerkiksi olla erinomaisia urheilijoita, tanssijoita, voimistelijoita tai muiden liikuntalajien harrastajia, tai voi olla, että heillä ei ole liikunnallisia harrastuksia.

Aihetta on tärkeä tutkia, sillä siitä ei ole juurikaan tutkimustuloksia varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan näkökulmasta. Jaakkola (2010) korostaa, että lahjakkaat oppijat ansaitsevat myös tietynlaista erityisopetusta heidän tarpeidensa takia. Yleisesti ajatellaan, että he eivät tarvitse erityisopetusta, sillä he osaavat jo pärjätä itse. Esimerkiksi lapsen

taitotasoon nähden liian helpot harjoitteet voivat aiheuttaa lapsessa esimerkiksi niskoittelua ja tylsistymistä, josta voi olla lapsen kehitykselle negatiivinen vaikutus tässä hetkessä tai myöhemmässä kehityksen vaiheessa (Jaakkola, 2010).

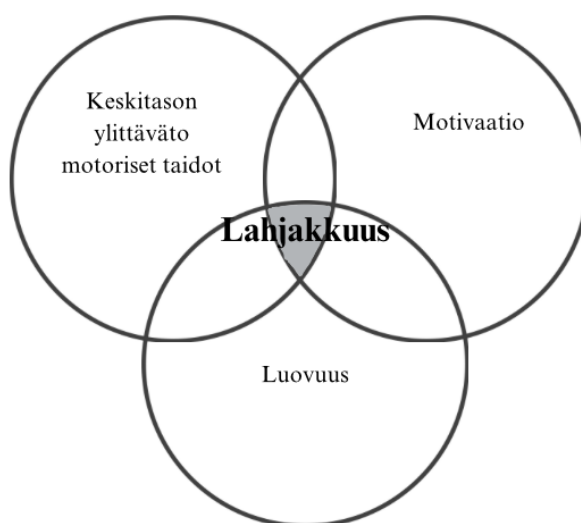
Tässä tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen opettajien käsityksiä liikunnallisesti lahjakkaasta lapsesta ja millä tavoin he huomioivat liikunnallisesti lahjakkaan lapsen opetuksessa. Kasvokkain tapahtuvassa haastattelussa varhaiskasvatuksen opettajille esitetään kolme erilaista kuvitteellista tapauskuvausta, joiden kautta pyritään saamaan esille heidän käsityksiään liikunnallisesta lahjakkuudesta. Tapausesimerkkien lisäksi haastateltavia pyydetään määrittelemään liikunnallinen lahjakkuus sekä pyydetään heitä pohtimaan, millä tavalla he huomioivat näitä lapsia omassa opetuksessaan. Liikunnallisen lahjakkuuden tunnistaminen ja tukeminen on tärkeää, jotta pedagogisen toiminnan suunnittelussa voitaisiin ottaa huomioon myös näiden lasten kokonaisvaltaisen kehityksen tukeminen. (Uusikylä, 2005).

2 Liikunnallisesti lahjakkaan lapsen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Uusikylän (2005) mukaan lahjakkuudella on monilaisia määritelmiä ja tulkintoja, mikä haastaa käsitteen ymmärtämistä. Lahjakkaat lapset erottuvat muusta lapsiryhmästä: ”Students who are gifted and talented are known more for their contributions and potential contributions than any other group of students” (Algozzine, & Ysseldyke, 2006, s. 51). Bevan-Brown ja Taylorin (2008) mukaan lahjakkaista lapsista käytetään useita eri termejä, kuten ”lahjakas”, ”taitava”, ”erityisosaaja”, ”poikkeuksellisen kyvykäs” ja ”erittäin luova”. Yleinen käsitys on, että ”lahjakkuus” viittaa korkeaan älykkyyteen, kun taas ”taito” liittyy korkeaan suoritustasoon esimerkiksi musiikissa, taiteessa, käsitöissä, tanssissa tai urheilussa. Tämä erottelu on kuitenkin keinotekoinen. Voidaan yhtä hyvin sanoa, että joku on lahjakas taiteessa tai tanssissa ja toisaalta taitava matematiikassa tai kirjoittamisessa (Bevan-Brown & Taylor 2008).

2.1 Liikunnallinen lahjakkuus

Liikunnallisuus viittaa yksilön aktiivisuuteen ja kykyyn osallistua erilaisiin liikunnallisiin aktiviteetteihin ja liikuntaan yleisesti. Se käsittää fyysisen aktiivisuuden, kehonhallinnan, motoriset taidot, liikkuvuuden ja terveelliset elämäntavat. Liikunnallisuus on olennainen osa terveellistä elämäntapaa ja kokonaisvaltaista hyvinvointia (Jaakkola, 2010).

Kuva 1. Liikunnallisen lahjakkuuden osatekijät (mukaiillen Uusikylä, 2005; Renzulli, 1985)

Uusikylä (2005) viittaa kirjassaan Renzullin lahjakkuusmalliin. Kuva 1 (ks. yllä) esittelee tätä mallia sovellettuna tähän tutkimukseen. Mallin mukaan lahjakkaalla lapsella on keskimääräistä paremmat motoriset taidot, motivaatio liikkumiseen, innostuneisuus sekä kyky työkennellä päättäväisesti. Lisäksi lapsella on luovuutta ja kykyä suorittaa annettuja tehtäviä itsenäisesti ja oikealla tavalla. Näiden ominaisuuksien yhdistyessä saadaan lahjakas lapsi.

Uusikylä (2005) esittelee teoksessaan myös Gardnerin seitsemän älykkyyden mallin. Tutkimukseni kannalta soveltuvien näistä on kehollis-kineettinen. Tämä tarkoittaa kykyä käyttää kehon osia taitavasti eri tehtävien suorittamiseen. Pienillä lapsilla tämä näkyy liikunnan sujuvuutena ja leikki-ikässä urheilullisina kykyinä.

Liikunnallisesti lahjakkaiden lasten fyysistä kehitystä seurattaessa on huomattu, että heillä on usein korkeampi syntymäpaino ja -pituus, leveämmät hartiat ja lanteet, sekä nopeampi fyysinen kasvu verrattuna ikätovereihinsa (Efe, 2017). Liikunnallisesti lahjakkaiden lasten sosiaalinen ja tunne-elämän kehitys on nopeaa. He kehittävät abstraktin ajattelun taitoja nopeasti ja heidän moraaliset sekä sosiaaliset herkkyytensä kehittyvät aikaisemmin kuin heidän ikätovereillaan. Nämä lapset ovat kypsiä ja tiedostavat ympäristönsä hyvin, mutta saattavat kohdata haasteita tilanteissa, joissa heidän kehityksensä eri osa-alueet eivät etene samanaikaisesti. He innostuvat helposti uusista tehtävistä, mutta voivat menettää motivaationsa ja jättää tehtävät kesken, jos heidän innostuksensa hiipuu liian nopeasti (Efe, 2017).

Schmutzin (2020) mukaan varhaislapsuudessa lapset alkavat oppia liikkumaan kehittämällä niin sanottuja perusliikuntataitoja, jotka ovat pohjana myöhemmille, monimutkaisemmille liiketaidoille. Motorinen kehitys on jatkuva oppimisprosessi, jota ohjaavat muutokset kehon rakenteessa ja toiminnassa sekä ympäristössä. Aktiivinen liikkuminen toimii myös sosiaalisten suhteiden käynnistäjänä, ja edistää heidän vuorovaikutustaan muiden ihmisten ja ympäristön kanssa. Varhaislapsuudessa liike perustuu motoristen taitojen suorittamiseen, kuten juoksemiseen, hyppimiseen, heittämiseen ja kiinniottamiseen eli perustaitoihin (Robinson, 2012). Jos lahjakkuutta osoittavien pienten lasten kohdalla noudatetaan tiukasti kehitysnormeja ja "kehityksellisesti sopivia käytäntöjä" ilman, että otetaan vakavasti huomioon yksilöllisiä eroja ja "yksilöllistä sopivuutta", tämä voi estää heidän kehitystään ja oppimistaan (Harrison, 2000).

2.2 Liikunnallisesti lahjakkaiden lasten tukeminen varhaiskasvatuksessa

Lasten liikunnallisuutta ja sen terveysvaikutuksia kartoittaneilla tutkijoilla on yhteisymmärrys siitä, että motorinen kehitys perustuu jatkuvaan vuorovaikutukseen perimän ja ympäristön välillä (Schmutz, 2020). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL, 2024) asettamien liikuntasuosituksen mukaan alle kouluikäisten lasten pitäisi liikkua joka päivä vähintään kolme tuntia. Liikkumisen tulisi olla vaihtelevaa sekä intensiteetin että muodon suhteen. Yksi tunti päivittäisestä liikunnasta pitäisi olla vauhdikasta fyysistä aktiivisuutta, kuten hippaleikkejä, uintia tai hyppimistä, ja kaksi tuntia voisi koostua reippaasta ulkoilusta tai kevyemmästä liikunnasta, kuten kävelystä tai keinumisesta. Lasten päivissä tulisi olla aktiivisia arjen hetkiä, kuten leikkejä ja pukemista, jotka auttavat katkaisemaan pitkiä istumajaksoja. On kuitenkin tärkeää huolehtia myös riittävästä rauhoittumisesta, levosta, nukkumisesta ja terveellisestä ravitsemuksesta (THL 2024).

Varhaiskasvatuksen ammattilaiset usein korostavat suunnitelmiensa ja oppimisympäristöjensä vankkaa kehityksellistä pohjaa ja väittävät, että paras käytäntö on kehityksellisesti soveltuvaa ja lapsilähtöistä (Harrison, 2000). Opettajille ja muille ammattilaisille, jotka työskentelevät lahjakkaiden lasten ja nuorten kanssa, jatkuvia huolenaiheita ovat tunnistaminen, kulttuurinen moninaisuus ja aiemmin aliedustettujen väestöryhmien sisällyttäminen. Lahjakkaiden lasten opettaminen edellyttää näiden ongelmien ja niiden mahdollisesti haitallisten vaikutusten tunnistamista erityisopetuksen ohjelmiin (Algozzine & Ysseldyke, 2006).

Opettajan tehtävänä on tunnistaa lahjakkuus varhaiskasvatuksen lapsissa heidän erityispiirteidensä, ominaisuuksiensa ja kehityksensä perusteella. Lisäksi opettajan tulee ymmärtää, mitkä psykologiset näkökulmat ovat keskeisiä lahjakkuuden tunnistamisessa (Dal Forno, 2015). Lahjakkaiden lasten opetus tarkoittaa opetuksen rikastamista, eli heille tarjotaan kehittää heidän koko persoonallisuuttaan, ei pelkästään erityislahjakkuuttaan (Uusikylä, 2005).

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on selvittää varhaiskasvatuksen opettajien näkemyksiä liikunnallisesta lahjakkuudesta. Mielenkiinnon kohteena on myös se millä tavalla opettajat huomioivat liikunnallisesti lahjakkaan lapsen.

Tutkimustehtävää selvitetään seuraavien kysymysten avulla.

1. Millä tavalla varhaiskasvatuksen opettajat määrittelevät liikunnallisen lahjakkuuden?
2. Millä tavalla varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat lasten liikunnallisen lahjakkuuden opetuksessa?

4 Menetelmät

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullisen tutkimuksen päämääränä on ymmärtää ilmiöitä niiden ihmisten näkökulmasta, jotka ovat tutkimuksen kohteena. Siksi laadullinen tutkimus keskittyy ilmiöiden laatuun eikä niiden määrälliseen mittaamiseen (Tuomi, 2018). Tarkemmin määriteltynä tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimus, jossa rakensimme kuvitteelliset kuvaukset lapsista. Tapaustutkimuksessa selvitetään tiettyjä tutkimuskysymyksiä tutkimalla yksittäistä tapausta tai tapauksia. Tutkimus voi alkaa melko avoimilla kysymyksillä ja kerää monenlaisia todisteita tutkimuskohteesta. Nämä todisteet kootaan ja analysoidaan, jotta tutkimuskysymyksiin saadaan parhaat mahdolliset vastaukset (Gillham, 2000). Tapaustutkimukselle on ominaista, että se hyödyntää monenlaisia tietolähteitä, joilla kaikilla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Monien tietolähteiden kautta voidaan saada mahdollisimman kattava kuva tutkittavasta ilmiöstä (Gillham, 2000)

4.1 Osallistujat ja aineisto

Tutkimusaineisto koostuu erään satakuntalaisen päiväkodin viiden varhaiskasvatuksen opettajan haastattelusta. Haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastattelu tehtiin päiväkodin tiloissa. Haastatteluihin oli pyydetty erikseen suostumusta varhaiskasvatuksen johtajalta sekä päiväkodin johtajalta ja haastateltavilta lisäksi henkilökohtainen lupa.

Haastattelun aluksi haastateltavilta varmistettiin suostumus haastatteluun ja haastattelun tallentamiseen Zoom-ohjelmalla haastattelijan henkilökohtaiselle tietokoneelle. Haastateltavat saivat lukea tapauskuvaukset rauhassa tai ne luettiin heille ääneen. Tämän jälkeen haastateltavia pyydettiin kertomaan tapauskuvauksessa esiintyneen lapsen vahvuuksista. Tämän jälkeen kysyttiin haastateltavan käsitystä lapsen liikunnallisesta lahjakkuudesta ja häntä pyydettiin myös perustelemaan näkemyksensä. Lopuksi kysyttiin vielä, miten haastateltava huomioi ja tukee liikunnallisesti lahjakkaan lapsen kehitystä omassa opetuksessa. Aineiston ulkopuolelle jätettiin lisäkysymys 2, joka kuului "Koetko taitosi liikunnan opetuksen suhteen olevan riittävät?". Tämä päätös perustui siihen, että kyseinen kysymys ei suoraan liittynyt tutkimuksen keskeiseen aiheeseen. Haastattelussa käytetyt kysymysmateriaalit on kuvattu liitteessä 1.

Strukturoidussa haastattelussa jokaiselle haastateltavalle siis esiteltiin kolme tapausta (ks. Taulukko 1). Tapauskuvauksissa esiintyneet liikunnallisen lahjakkuuden piirteet on sovellettu

Gagnen (2004) tutkimuksesta Ensimmäisessä tapauksessa kysymyksessä oli lapsi, joka harrastaa jotakin lajia. Hän on siinä taitava sekä hän on tuonut harrastuksensa ja mielenkiintonsa siihen aikuisten tietoisuuteen. Toisessa tapauksessa lapsi on luonnostaan lahjakas. Hänen lahjakkuutensa ja liikunnallisuuden taidon huomaaminen vaatii havainnointia. Kolmas tapaus kertoi lapsesta, joka kokee turhautumista ja ei halua osallistua toimintaan. Taustalla hänellä on liikunnallinen lahjakkuus, ja hänelle helpot toiminnat luovat turhautumista.

Taulukko 1. Strukturoidussa haastattelussa käytetyt tapauskuvaukset (ks. liite 1).

Case	Case kuvaus	Peruste
Aamos	<p>Aamos 5 v. harrastaa jalkapalloa paikallisessa urheiluseurassa. Hän on tuonut harrastuksen päiväkodin tietoisuuteen. Lähes päivittäin Aamos kertoo pelanneensa jalkapalloa isompien lasten ja isosisarusten kanssa. Hän pelaa ulkoiluajana usein jalkapalloa ja aina, kun pallo tuodaan tilaan hän kysyy, ”Pelataanko jalkapalloa!?”</p> <p>Aamos tykkää juoksemisesta ja usein hippaleikeissä hän saakin muut lapset helposti kiinni erittäin nopeasti ja eikä jää itse helposti kiinni. Liikuntahetkien aikana on huomattavissa hänen motorinen taitavuutensa.</p>	<p>Aamos osoittaa motorista taitavuutta. Hänellä on myös nopeutta liikkeissään sekä hän on nopea juoksemaan. Hän on ketterä liikkeissään.</p>
Kirsi	<p>Kirsi 5 v. tykkää ulkoilla sekä leikkii usein hippaa ja kiipeilee leikkitelineissä. Hän pitää myös hiekkalaatikolla leikkimisestä sekä pihalla olevasta kaivurikoneesta.</p> <p>Päiväkodissa Kirsi ryhtyy erilaiseen toimintaan innokkaasti. Hän nopeastikin ymmärtää mitä toiminnoissa tehdään sekä saa paljon onnistumisia. Kirsi on motorisilta taidoiltaan taitava, usein keksiikin uusia ja erilaisia toimintatapoja tai haasteita tehtäviin. Kirsi ei käy säännöllisesti missään harrastuksessa, mutta perhe on hyvinkin aktiivinen vapaa-ajalla. Perhe tekee usein retkiä ja viettävät paljon aikaa metsässä. Perhe osallistuu myös paljon kaupungin, urheiluseurojen, seurakunnan ja yksityisten tahojen järjestämiin toiminta- ja kokeilupäiviin.</p>	<p>Kirsi on motorisesti taitava ikäisekseen, hän keksii uusia toimintatapoja sekä haasteita omatoimisesti.</p>
Masi	<p>Masi 6 v. harrastaa yleisurheilua, liikuntaleikkikoulua ja jääpelejä. Masi liikkuu päiväkodin ulkoiluissa paljonkin juosten ja pallopelejä leikkien, mutta liikuntahetkillä ei ole yhtä toimelias. Masi on tarkka säännöistä ja sääntöjen pitää mennä oikein tai hän hermostuu ja toiminnasta ei meinaa tulla enää mitään. Liikuntahetket sekä ulkoilujat ovat Masin päivän lempihetkiä. Hän usein turhautuu/alkaa pelleilemään, kun asiat eivät mene halutulla tavalla. Liian helpot toiminnat ovat tuovat tylsistymistä sekä turhautumista. Masi kokee epäonnistumista, kun aikuinen puuttuu hänen toimintaansa. Hän on kuitenkin taitava motorisesti ja näyttää omatoimisesti erilaisia liikkeitä.</p>	<p>Masi omaa motorista taitavuutta. Masi pystyy näyttämään erilaisia liikkeitä malliksi muille.</p>

4.2 Aineiston analysointi

Tallennetut haastattelut litteroitiin sanatarkasti. Haastatteluaineiston analysoinnissa käytettiin sekä aineistolähtöistä teemoittelua että teoriaohjaavaa sisällön analyysia. Aineistosta voidaan tunnistaa tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Teemoittelun avulla on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Keskeiset aiheet voidaan poimia aineistosta, mutta ensin on löydettävä ja eroteltava tutkimusongelman kannalta merkitykselliset aiheet tekstimassasta (Eskola, 1998).

Sisällönanalyysi voidaan myös toteuttaa teorialähtöisesti tai deduktiivisesti. Tässä lähestymistavassa aineiston analysointi perustuu ennalta määriteltyyn käsitejärjestelmään, kuten teoriaan, malliin tai käsitejärjestelmään. Ensimmäinen vaihe teorialähtöisessä sisällönanalyysissä on analyysirungon muodostaminen (Sarajärvi, 1998).

Ensimmäisessä vaiheessa teemoiteltiin case-kuvauksista nostetut vahvuudet. Toisessa vaiheessa etsittiin teorialähtöisen sisällön analyysin avulla mitä lahjakkuuden osa-alueita haastateltavat tunnistivat. (Taulukko 2). Kolmannessa vaiheessa teemoiteltiin opettajien esittämiä tapoja tukea liikunnallisesti lahjakasta lasta. (Taulukko 3)

Taulukko 2. Teorialähtöinen sisällön analyysi liikunnallisen lapsen tunnistamiseksi.

Lahjakkuuden osa-alue	Esimerkki aineistosta	Pelkistys
Motivaatio	”no äkkiseltään selkeesti hän on tommonen innokas”	Selkeästi innokas
Motoriset taidot	”no sit täs oli juokseminen ja semmonen nopeus”	Juoksu nopeus
Innokkuus ja Motivaatio	”hän o tämmönen innokas ja aina valmis”	Valmis toimintaan sekä innokas

Taulukko 3. Aineistolähtöinen analyysi liikunnallisesti lahjakkaan lapsen tukemisesta

Esimerkki aineistosta	Pelkistys	Teema
”et mä ottaisin ehkä liikunta hetkiin paljon niitä et lapset saisi ite keksii mikä liike tehdään, ja joku saa näyttää jonkun liikkeen”	Apuopen roolissa toimiminen/ liikkeiden näyttäjänä toimiminen	Apuopettajuus
”kirsi vois vieraila joskus kuusvuotiaiden kans hän pärjäis varmasti siellä”	Vanhempien lasten kanssa toimiminen	Haasteiden nosto vanhemman ikäluokan kanssa
”no tää on tämmönen jalkapallo tyyppi, nii ku jos vaik olis pallon käsittelyyn i hän saa näyttää, ensi niinku vaik miten pujotellaan”	Mallin näyttäminen muille	Mallintaminen

5 Tulokset

Tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat liikunnallisesti lahjakkaan lapsen opetuksessaan sekä miten he määrittelevät liikunnallisesti lahjakkaan lapsen. Tutkimusaineistoa kerättiin haastattelemalla viittä varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelussa kävimme läpi tapaukset ja kysyimme niihin liittyvät kysymykset.

5.1 Varhaiskasvatuksen opettajien määritelmät liikunnallisesti lahjakkaasta lapsesta

Varhaiskasvatuksen opettajien määritelmät liikunnallisesti lahjakkaasta lapsesta vaihtelivat, mutta olivat kuitenkin samankaltaisia. Haastattelutilanteessa varhaiskasvatuksen opettajille pyydettiin määrittelemään liikunnallisesti lahjakas lapsi. Kysymykseen vastaaminen koettiin haastavana, ja se herätti aluksi epärointiä ja ristiriitaisia ajatuksia. Yksi opettajista esimerkiksi ilmaisi alkureaktionaan: *"Tuo on vähän vaikee tai on ristiriidassa jotenki."* Myös toinen opettaja vastasi kysymykseen ensimmäisenä *"liikunnallinen lahjakkuus.. aika vaikee kysymys."* Yksi opettaja lähti pohtimaan ja miettimään kuuluiko hänen kertomat määritelmät liikunnallisesta lahjakkuudesta.

"En oo varma kuuluuko liikunnalliseen lahjakkuuteen, mut se, että tietää säännöt. Yleensäkin toisten huomioon ottaminen."

Kuitenkin tämän jälkeen opettajat pystyivät antamaan selkeitä ja informatiivisia määritelmiä liikunnallisesti lahjakkaasta lapsesta. Opettajat kuvasivat lahjakasta lasta seuraavasti

"Just ehkä semmonen toimelias ja lähtee mukaan niihin juttuihin. Myös innostunut ja motivoitunut niistä."

"No varmaan tietynlainen monipuolisuus, mut sitten taas se käytös et miten niinkun. No tottakai aktiivisuus käytös."

"Siihen kuuluu tietysti motorinen kehitys."

Liikunnallisen lahjakkuuden osatekijät (ks. Kuva 1 tekstistä) osa-alueista selkeästi eniten mainittiin keskitason ylittävät motoriset taidot, jokaisella opettajalla tuli motorinen kehitys esiin. Motivaatio nousi seuraavaksi eniten esiin. Opettajien määritelmissä motivaatio ja innostuneisuus oli yksi kriteeri liikunnallisesti lahjakkaalle lapselle. Luovuus ei kuitenkaan suoranaisesti tullut esiin kenenkään opettajan puheissa. Siihen saatettiin sivuta hieman, tapauksia tarkastellessa, mutta määritelmää kysyttäessä luovuudesta ei ollut puhetta.

5.2 Liikunnallisesti lahjakkaan lapsen huomioiminen/ tukeminen

Kaikki haastatellut varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat ottavansa lahjakkaan lapsen opetuksessaan huomioon. He kertoivat esimerkkejä kuten ottamalla lapsi mukaan opetukseen näyttämään esimerkkiä tai keksimään liikkeitä (ks Taulukko 3). Lahjakkuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa ja tukea lasten vahvuuksia ja erityislahjakkuuksia varhaisessa kehitysvaiheessa.

”kyl mä eriyttäisin sitä toimintaa, jos olis tempurataa niin mä laittasin vähä helpompia ja vaikeempia ja ehkä hän vois opettaa muita lapsii.”

”no mä ehkä käyttäisin enemmän tota, et jos hän on tämmöne et hoksaa nopeesti mitä toiminnois tehdään. Ni sit sitä kautta taas käyttäis hänt niinku häne sitä vahvuutta, et täs on kyl se mä en välttämät vaik hän niinku liikkuu selvästi paljon ja touhuu ja eri ympäristöis. Ni ei olis ehkä semmost kohdennettuu et vaiks sitä jalkapalloo käyttäs.”

”lasten osallistamista muutenkin korostaisin. Ensin mää tekisin niin, että tekisin ihan kyselyt mitä kaikkea haluatte tänään tehdä ja vaikka olis Masin vuoro ja hänen keksimä hetki, nii siinä olis Masille tärkeitä asioita.”

Opettajat nostivat esiin eriyttämisen, lapsen vahvuuksien hyödyntämisen opetuksessa, kohdennetun opettamisen lapsen taitotason sekä hänen kiinnostuksen kohteidensa huomioimisen. Lasten osallistaminen apuopettajina tai mallin näyttäjinä nousee myös esiin opettajien vastauksista. Lasten osallistaminen oli selkeästi suosituin vastaus opettajien keskuudessa. Kyselyiden järjestäminen eli lasten omien tärkeiden mielipiteiden kuunteleminen nousi myös esiin.

6 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten varhaiskasvatuksen opettajat huomioivat ja määrittelevät liikunnallisesti lahjakkaan lapsen. Ensimmäinen tutkimuskysymys kohdistui määritelmään liikunnallinen lahjakkuus. Tutkimustulokset osoittivat, että tutkimuksen tulos on saman suuntainen Uusikylän (2005;2000) näkemysten kanssa. Varhaiskasvatuksen opettajat tunnistivat liikunnallisen lahjakkuuden osatekijöitä (ks. Kuva 1 tekstistä) osia, mutta keneltäkään opettajalta ei näitä kaikkia tullut esiin. Keskitason ylittävät motoriset taidot mainittiin monena eri kertana ja tämä osio oli selkeästi helpoiten tunnistettavissa. Myös motivaatio tehdä erilaisia toimintoja mainittiin haastatteluissa. Luovuus osio ei kuitenkaan näkynyt opettajien vastauksissa.

Termi "liikunnallinen lahjakkuus" on haastava määrittellä, koska se saa erilaisia tulkintoja riippuen henkilöstä ja näkökulmasta. Tämä vaikeus on linjassa Uusikylän (2005) havaintojen kanssa. Yleisesti lahjakkuus viittaa poikkeukselliseen kykyyn tai taitoon jollakin alueella, kuten älyllisellä, taiteellisella, liikunnallisella tai sosiaalisella alalla. Liikunnallisesti lahjakkaan lapsen tunnistaminen saattaa olla vaikeaa, sillä se saattaa sekoittaa innokkuuteen tai taitavuuteen. Varhaiskasvatuksessa on kuitenkin tärkeää tunnistaa ja tukea liikunnallisesti lahjakkaita lapsia, sillä se mahdollistaa heidän lahjakkuutensa kehittymisen ja hyödyntämisen jo varhaisessa vaiheessa. On tärkeää huomata, että lahjakkuus ilmenee monin eri tavoin, ja jokaisella yksilöllä voi olla omat vahvuutensa ja lahjakkuutensa (Uusikylä, 2020).

Tutkimuksessa pyydettiin varhaiskasvatuksen opettajia pohtimaan, millä tavalla he ottaisivat lahjakkaan lapsen huomioon liikuntakasvatuksessa. Opettajat korostivat eriyttämistä, lapsen vahvuuksien hyödyntämistä opetuksessa sekä opetuksen kohdentamista lapsen taitotason ja kiinnostuksen kohteiden mukaan. Lisäksi opettajat mainitsivat lasten osallistamisen apuopettajina tai mallin näyttäjinä, mikä oli selkeästi suosituin vastaus. Myös kyselyiden järjestäminen ja lasten omien tärkeiden mielipiteiden kuunteleminen nousi esiin.

Lahjakkaiden lasten kasvatuksessa on keskeistä soveltaa samoja periaatteita kuin kaikkien lasten kasvatuksessa. Olennaista on, että lapsi tuntee olevansa rakastettu ja hyväksytty sellaisenaan, ainutlaatuisena yksilönä, riippumatta siitä, millaista lahjakkuutta häneltä kuvitellaan löytyvän (Uusikylä, 2005).

Tutkimuksen haastatteluissa käytiin ensin läpi yksittäiset tapaukset eli caset. Kun kaikki tapaukset oli käsitelty, esitettiin varhaiskasvatuksen opettajille kysymys siitä, miten he itse määrittelevät liikunnallisen lahjakkuuden. Tämä kysymysjärjestys saattoi vaikuttaa opettajien ajatteluun ja määritelmän muodostumiseen. Tutkimuksessa tapauskuvaukset olivat itse keksittyjä ja tämä saattoi rajoittaa liikunnallisen lahjakkuuden piirteidentunnistamista. Tapaukset olivat melko tarkasti kuvattuja, ja ehkä jättivät vastaajalle liian vähän vapauksia ajatella ja kuvitella tapauskuvauksen lasta omasta näkökulmastaan. Nämä tapauskuvaukset olivat kuitenkin uudenlainen menetelmällinen avaus tutkia varhaiskasvatuksen opettajien kykyä tunnistaa ja tukea liikunnallisesti lahjakasta lasta.

Osallistujien ja haastattelijan välillä vallitseva tuttuus voi vaikuttaa haastattelutilanteeseen monin tavoin. Osa osallistujista saattaa tuntea olonsa rennommaksi ja avoimemmaksi, mikä voi kannustaa heitä ilmaisemaan mielipiteitään avoimemmin. Toisaalta tuttuus voi myös vaikuttaa siihen, että osallistujat pyrkivät sopeuttamaan vastauksensa haastattelijan odotusten mukaisiksi tai välttämään konflikteja.

Jatkotutkimuksen tulisi keskittyä lapsen näkökulmaan, erityisesti tutkimaan liikunnallisesti lahjakkaiden lasten näkemyksiä ja kokemuksia saamastaan ohjauksesta ja opetuksesta nuorena, sekä siitä, miten se on vaikuttanut heihin. Tämän avulla voitaisiin saada tietoa siitä, tunnistavatko opettajat lahjakkuutta ja hyödyntävätkö he sitä sekä auttavatko he lasta edistämään omia taitojaan. Lahjakkuuden huomioiminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä se tarjoaa mahdollisuuden tunnistaa ja tukea lasten vahvuuksia ja erityislahjakkuuksia varhaisessa kehitysvaiheessa.

7 Luotettavuus ja eettisyys

Tietojen käsittelyssä kaksi tärkeintä käsitettä ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti (Eskola, 1998). Eskola ja Suoranta (1998) myös korostavat tutkimuksen luotettavuuden kriteerien tärkeyttä. Näihin kriteereihin kuuluvat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus. *Uskottavuus* luotettavuuden kriteerinä tarkoittaa, että tutkijan on varmistettava, että hänen käsitteellistämisensä ja tulkintansa vastaavat tutkittavien käsityksiä. Vaikka naturalistisessa paradigmassa yleistyksiä pidetään yleensä mahdottomina, tutkimustulosten *siirrettävyys* on mahdollista tietyin edellytyksin. *Varmuutta* lisätään tutkimukseen ottamalla mahdollisuuksien mukaan huomioon myös ennustamattomasti vaikuttavat ennakkoehdot. *Vahvistuvuus* tarkoittaa, että tehdyt tutkimukset saavat tukea toisistaan, kun ne tarkastelevat vastaavaa ilmiötä. Nämä kriteerit tulevat esiin tutkimuksessa siten, että käsitteiden yhdenmukaisuus on varmistettu ja aiempien tutkimusten tuki on huomioitu. Tutkimus tarjoaa myös lisätietoa teorialähtöisestä analyysistä ja esittää jatkotutkimusehdotuksia lapsen näkökulmasta.

Tutkimusta tehdessä on myös noudatettava Tutkimuseettisen neuvottelukunnan asettamia hyvän tieteellisen käytännön peruseriaatteita, jotka ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Tuomi ja Sarajärvi (2018) korostavat, että tutkimuksen kaikissa vaiheissa on tärkeää ottaa huomioon nämä periaatteet sekä noudattaa huolellisuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksessa noudatettiin Turun yliopiston tutkimus eettisiä ohjeita. Turun yliopiston päätavoitteena on harjoittaa eettisesti kestävää tutkimusta, joka noudattaa tiedeyhteisön hyväksymiä toimintatapoja ja periaatteita.

Tutkimus suunniteltiin huolellisesti ja sen jälkeen tutkimusta lähdettiin toteuttamaan. Aineistoa kerättiin kunnioittaen haastateltavien yksityisyyttä. Haastateltavat pysyvät anonymeinä ja heidän henkilöllisyyttään tai siihen liittyviä tietoja ei mainita missään tutkimuksen osassa. Osallistumisen peruuttamisen osallistujat voivat tehdä missä tahansa tutkimuksen vaiheessa ilmoittamalla tutkimuksen tekijälle. Osallistujille on lähetetty tietosuojailmoitus. Haastateltaville kerrottiin, kuinka kauan haastattelumateriaalia säilytetään ja mihin se tallennetaan. Haastattelun äänityksiä säilytetään tutkimuksen ajan, mutta kuitenkin ne hävitetään tietoturvasääntöjen mukaan viimeistään 31.12.2024.

Tutkimuksesta tehtiin Turun yliopiston ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2023) ohjeiden mukaisesti tietosuojailmoitus, koska aineisto kerättiin samasta päiväkodista ja voisi näin tehdä henkilöistä tunnistettavan. Aineistosta analysoitiin henkilöiden käsityksiä lasten liikunnallisesta lahjakkuudesta, mutta aihepiiri ei ollut sensitiivinen, eikä koskenut päiväkodin lapsia vaan kuvitteellisia tapauskuvauksia.

Lähteet

- Algozzine, R., & Ysseldyke, J. E. (2006). *Teaching students with gifts and talents: a practical guide for every teacher*. Corwin Press.
- Bevan-Brown, J., & Taylor, S. (2008). *Nurturing gifted and talented children – A parent-teacher partnership*. Ministry of Education. Learning Media Limited.
<https://gifted.tki.org.nz/assets/Uploads/files/Nurturing-Gifted-and-Talented-ChildrenA-Parent-Teacher-Partnership.pdf>
- Gagné, F. (2004). Transforming gifts into talents: the DMGT as a developmental theory 1. *High Ability Studies*, 15(2), 119–147.
- Gillham, B. (2000). *Case Study Research Methods*. Bloomsbury Publishing.
- Harrison, C. (2000).” But three-year-olds can't ...” Glass ceilings in early childhood- Implications for gifted children. *Australasian Journal of Early Childhood* 25(2), 22-27.
- Efe, R., Koleva, I., Atasoy, E., & Kotseva, V. (2017). *Current Trends in Educational Sciences*. St. Kliment Ohridski university press. Sofia.
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Jaakkola, T. (2010). *Liikuntataitojen oppiminen ja taitoharjoittelu*. PK-kustannus.
- Jaakkola T., Huhtiniemi M., Salin K., Seppälä, S., Lahti, J., Hakonen, H., & Stodden, DF. (2019). Motor competence perceived physical competence, physical fitness, and physical activity within Finnish children. *Scandinavian journal of medicine and science in sports* 29, 1013–1021.
- Dal Forno, L. F., Bahia, S., & Veiga, F. H. (2015). *Gifted amongst Preschool Children: An Analysis on How Teachers Recognize Giftedness*. University of Lisbon.
- Robinson, L.E., Webster,E.K., Logan, S.W., Lucas, W.A., & Barber, L.T. (2012). Teaching Practices That Promote Motor Skills in Early Childhood Settings. *Early childhood education journal* 40, 79-86.
- Schmutz, E.A., Leeger-Aschmann, C.S., Kakebeeke, T.H., Zysset, A.E., Messerli-Bürgy, N. Stülb, K., Arhab, A., Meyer, A.H., Munsch, S., Puder, J.J., Jenni, O. G., & Kriemler, S. (2020). Motor Competence and Physical Activity in Early Childhood: Stability and Relationship. *Frontiers in public health*, 8.
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos THL, 2024, <https://thl.fi/aiheet/elintavat-ja-ravitsemus/liikunta/liikuntasuosituksset>
- Tuomi, J., & Sarajärvi A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, 2018.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Uusikylä, K. (2020). *Lahjakuus*. PS-kustannus.

Uusikylä, K. (2005). *Lahjakkaiden kasvatusta*. PS-kustannus.

Varhaiskasvatustilaki 540/2018

Liitteet

Liite 1. Haastattelussa käytetyt tapaukset

TAPAUKSET

Aamos 5v. harrastaa jalkapalloa paikallisessa urheiluseurassa. Hän on tuonut harrastuksen päiväkodin aikuisten tietoisuuteen. Lähes päivittäin Aamos kertoo pelanneensa jalkapalloa isompien lasten ja isosisarusten kanssa.

Hän pelaa ulkoiluaikana usein jalkapalloa ja aina kun pallo tuodaan tilaan hän kysyy, "Pelataanko me jalkapalloa!?"

Aamos tykkää juoksemisesta ja usein hippaleikeissä hän saakin muut lapset kiinni erittäin nopeasti ja eikä jää helposti itse kiinni. Liikuntahetkien aikana on huomattavissa hänen motorinen taitavuutensa.

Kirsi 5v. tykkää ulkoilla sekä leikkii usein hippaa ja kilpelee leikkilaineissa. Hän pitää myös hiekkalaatikolla leikkimisestä sekä pihalla olevasta kaivurikoneesta. Päiväkodissa

Kirsi ryhtyy erilaiseen toimintaan innokkaasti. Hän nopeastikin ymmärtää mitä toiminnoissa tehdään sekä saa paljon onnistumisia. Kirsi on motorisilta taidoiltaan taitava, usein keksii uusia ja erilaisia toimintatapoja tai haasteita tehtäviin.

Kirsi ei käy säännöllisesti missään harrastuksessa, mutta perhe on hyvinkin aktiivinen vapaa-aikalla. Perhe tekee usein retkiä ja viettävät paljon aikaa metsässä. Perhe osallistuu myös paljon kaupungin, urheiluseurojen, seurakunnan ja yksityisten tahojen järjestämiin toiminta- ja kokeilupäiviin.

Masi 6v. harrastaa yleisurheilua, liikuntaleikkikoulua ja jääpelejä. Masi liikkuu päiväkodin ulkoiluissa paljonkin juosten ja pallopelejä leikkien, mutta liikuntahetkillä ei ole yhtä toimelias.

Masi on tarkka säännöistä ja sääntöjen pitää mennä oikein tai hän hermostuu ja toiminnasta ei meinaa tulla enää mitään.

Liikuntahetket sekä ulkoilujat ovat Masin päivän lempihetkiä. Hän usein turhautuu/alkaa pelleilemään, kun asiat eivät mene halutulla tavalla. Liian helpot toiminnot ovat tuovat tylsistymistä sekä turhautumista. Masi kokee epäonnistumista kun aikuinen puuttuu hänen toimintaansa. Hän on kuitenkin taitava motorisesti ja näyttää omatoimisesti erilaisia liikkeitä.

Liite 2. Haastattelussa käytetyt kysymykset

KYSYMYKSET

1. lapsi, joka harrastaa jotakin lajia. Hän on siinä taitava sekä tuonut harrastuksen ja mielenkiinnon aikuisten tietoisuuteen.

Aamos 5v.

1. Kerro Aamoksen vahvuuksista
2. Koetko Aamoksen olevan liikunnallisesti lahjakas? Perustele.
3. Miten huomioisit/tukisit Aamoksen liikunnallisen taustan omissa opetuksessa?

2. lapsi, joka on luonnostaan lahjakas, ja hänen lahjakkuutensa ja liikunnallisuuden taidon huomaaminen vaatii havainnointia.

Kirsi 5v.

1. Kerro Kirsin vahvuuksista
2. Koetko Kirsin olevan liikunnallisesti lahjakas? Perustele.
3. Miten huomioisit/tukisit Kirsin liikunnallisen taustan omissa opetuksessa?

-tiimissä pohdittu vanhempien kanssa keskustelusta monipuolisesta liikkumisesta (herättänyt huomion, että innostuu, mutta ei harrasta mitään)

3. lapsen, joka kokee turhautumista ja ei halua osallistua toimintaan. Taustalla liikunnallinen lahjakkuus, ja hänelle helpot toiminnot luovat turhautumista.

Masi 6v.

1. Kerro Masin vahvuuksista
2. Koetko Masin olevan liikunnallisesti lahjakas? Perustele.
3. Miten huomioisit/tukisit Masin liikunnallisen taustan omissa opetuksessa?

LISÄKYSYMYKSET TAPAUSTEN JÄLKEEN:

MILLÄ TAVALLA MÄÄRITTELET LIKUNNALLISEN LAHJAKKUUDEN?

KOETKO TAITOSI LIKUNNAN OPETUKSEN SUHTEEN OLEVAN RIITTÄVÄT?

KOETKO OMAN LIKUNNALLISUUTESI/HARRASTUNEISUUTESI VAIKUTTAVAN ESIMERKIKSI

LIKUNNALLISESTI LAHJAKKAAN LAPSEN TUNNISTAMISEEN/HAVAITSEMISEEN? (POS/NEG)

Liite 3. Tietosuojailmoitus

TIETOSUOJAILMOITUS

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Turun yliopisto, FI-20014 Turku

2. Yhteistyöhankkeena tehtävän tutkimuksen osapuolet ja vastuunjako

Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat Katriina Saarenmaa ja Krista Pennanen jakavat yhdessä vastuun tutkimusaineiston järjestämisestä, säilytyksestä ja tuhoamisesta.

3. Tutkimuksen vastuullinen ryhmä

Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat Katriina Saarenmaa ja Krista Pennanen, yliopistonlehtori Tarja-Riitta Hurme (kandidaatintutkielman ohjaaja)

4. Tietosuojavastaavan yhteystiedot

Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat Katriina Saarenmaa (katriina.e.saarenmaa@utu.fi) ja Krista Pennanen (krista.v.pennanen@utu.fi)

5. Tutkimuksen suorittajat

Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat Katriina Saarenmaa ja Krista Pennanen

6. Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskevissa asioissa

Katriina Saarenmaa ja Krista Pennanen

7. Tutkimusrekisterin nimi

Varhaiskasvatuksen opettajien käsitys lahjakkuudesta

8. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksessa kerätään tutkittavalta varhaiskasvatuksen opettajalta suostumus tutkimukseen osallistumiseen (sisältää henkilötietoja), taustatietoja (sisältää henkilötietoja) sekä käsitykset lahjakkuudesta ja sen tunnistamisesta. Alla kuvattuja henkilötietoja voivat käsitellä vastuullisten tutkijoiden lisäksi vain tutkimusryhmän muut jäsenet tietosuojaselosteessa kuvatulla tavalla.

- a) Tutkittavan tiedot (nimi ja sähköposti, urheilutausta) ja tietoon perustuva suostumus tutkimukseen osallistumiseen.
- b) Haastatteluun osallistuminen Zoomissa tai kasvotusten. Haastatteluaineiston litteroinnin yhteydessä aineisto pseudonymisoidaan, eikä vastaajaa voida tunnistaa.

9. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste

EU:n yleinen tietosuoja-asetus, artikla 6, kohta 1

x tieteellinen tutkimus

x rekisteröidyn suostumus

10. Mitä henkilötietoja tutkimusaineisto sisältää

Nimi, urheilutausta, näkemykset lahjakkuudesta ja sen tunnistamisesta.

11. Mistä lähteestä henkilötietoja kerätään

Sähköpostiosoitetta pyydetään henkilöltä itseltään, varhaiskasvatuksen opettajia pyydetään haastatteluun ottamalla yhteyttä päiväkoteihin. Henkilön käsityksiä lahjakkuudesta ja sen tunnistamisesta saadaan haastattelusta, joka käydään Zoom-yhteydellä ja tallennetaan Katriina Saarenmaan tai Krista Pennasen henkilökohtaiselle tietokoneelle. Tallennettu haastattelutilanne siirretään Turun yliopiston tietoturvaliselle Seafille-alustalle, johon pääsy ainoastaan Katriina Saarenmaalla ja Krista Pennasella. Aineiston litteroinnin yhteydessä kaikki tunnistettavat tiedot poistetaan ja aineisto anonymisoidaan.

12. Tietojen siirto tai luovuttaminen tutkimusryhmän ulkopuolelle

Henkilötietoja ei luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.

13. Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tutkimukseen kerättyä tietoa ei tulla luovuttamaan EU:n tai ETA:n alueen ulkopuolelle

14. Automatisoitu päätöksenteko

Tutkimusaineiston käsittelyssä ei tehdä automaattisia päätöksiä tai profilointia

15. Henkilötietojen suojauksen periaatteet

Tiedot ovat salassa pidettäviä

Tietojärjestelmässä käsiteltäviä tietoja suojataan seuraavin keinoin:

x käyttäjätunnus

x salasana

Suorien tunnistetietojen käsittely

x suorat tunnistetiedot pseudonymisoidaan analysointivaiheessa analyysin mahdollistamiseksi

16. Henkilötietojen käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen

Aineisto (Zoom-haastattelutilalle ja anonymisoitu litteraatti) arkistoidaan Turun yliopiston Seafille -alustalle ja se poistetaan tietoturvaliseltä kandidaatintutkielman valmistumisen jälkeen, kuitenkin viimeistään 31.5.2025.

17. Rekisteröidyn oikeudet ja niiden mahdollinen rajoittaminen

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietosuojalainsäädäntöä.

Rekisteröidyn EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista oikeuksista voidaan poiketa tieteellisessä tutkimuksessa seuraavin suojatoimin:

Henkilötietojen käsittely perustuu tutkimussuunnitelmaan.

Tutkimuksella on vastuhenkilö tai siitä vastaava ryhmä.

Henkilötietoja käytetään ja luovutetaan vain historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten sekä muutoinkin toimitaan niin, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Rekisteröidyllä on oikeus pyytää rekisterinpitäjältä pääsy itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista ja vastustaa käsittelyä.